

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**«ΔΙΚΤΥΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΕΜΗΜΕΝΑ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ»**

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ**

ΚΩΔΙΚΑΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αιγάλεω, Ιανουάριος 2024

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
UNIVERSITY OF WEST ATTICA

Κώδικας Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας

Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας

2020

ΚΩΔΙΚΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΗΘΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (Ε.Η.Δ.Ε)
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ (ΠΑ.Δ.Α)

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο Α

Γενικοί Κανόνες

Άρθρο 1: Πεδίο εφαρμογής	σελ. 3
Άρθρο 2: Έννοια και σκοπός της έρευνας	σελ. 3
Άρθρο 3: Βασικές αρχές της ερευνητικής δραστηριότητας-υποχρεώσεις ερευνητών	σελ. 3
Άρθρο 4: Τήρηση κανόνων ασφαλείας	σελ. 5
Άρθρο 5: Σχέσεις μεταξύ ερευνητών	σελ. 5
Άρθρο 6: Προβολή ερευνητικών προγραμμάτων	σελ. 5
Άρθρο 7: Υποβολή έγγραφης δήλωσης	σελ. 6

Κεφάλαιο Β

Επιστημονικώς Υπεύθυνοι-Συνεργάτες

Άρθρο 8: Πρόσληψη συνεργατών	σελ. 6
Άρθρο 9: Υποχρεώσεις επιστημονικώς υπευθύνων	σελ. 6
Άρθρο 10:Υποχρεώσεις συνεργατών	σελ. 7

Κεφάλαιο Γ

Ειδικοί Κανόνες

Άρθρο 11:Έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες	σελ. 7
Άρθρο 12:Έρευνα στις βιοϊατρικές επιστήμες	σελ. 8
Άρθρο 13:Έρευνα σε ζώα	σελ. 10
Άρθρο 14:Έρευνα σχετικά με τη βιοποικιλότητα και το πολιτιστικό περιβάλλον	σελ. 10

Κεφάλαιο Δ

Ερευνητικός Οργανισμός ΠΑ.Δ.Α

Άρθρο15: Υποχρεώσεις του ΠΑ.Δ.Α ως ερευνητικού οργανισμού	σελ. 11
---	---------

ΚΩΔΙΚΑΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ (ΠΑ.Δ.Α)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

Άρθρο 1

Πεδίο εφαρμογής

Ο παρών κώδικας περιλαμβάνει κανόνες ηθικής και δεοντολογίας που πρέπει να εφαρμόζονται σε όλες τις ερευνητικές και αναπτυξιακές δραστηριότητες που διεξάγονται υπό την ευθύνη ή με συμμετοχή του επιστημονικού προσωπικού του ΠΑ.Δ.Α στους χώρους του ή εκτός αυτού, με ή χωρίς χρηματοδότηση. Οι κανόνες ηθικής και δεοντολογίας για την έρευνα εφαρμόζονται και στις δραστηριότητες παροχής εξειδικευμένων ερευνητικών υπηρεσιών, προγραμμάτων κατάρτισης ή άλλων επιστημονικών εφαρμογών που διαχειρίζεται η Μ.Ο.Δ.Υ του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής (ΠΑ.Δ.Α).

Άρθρο 2

Έννοια και σκοπός της έρευνας

Έρευνα είναι η δημιουργική εργασία που στοχεύει στην προαγωγή και τη διάχυση της επιστημονικής γνώσης, η αξιοποίηση της οποίας συμβάλλει στην ευημερία του κοινωνικού συνόλου και στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής ενώ αποσκοπεί παράλληλα στην υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Άρθρο 3

Βασικές αρχές της ερευνητικής δραστηριότητας

Υποχρεώσεις ερευνητών

1. Η έρευνα, βασική ή εφαρμοσμένη, ατομική ή συλλογική πρέπει να διεξάγεται με σεβασμό στην επιστημονική αλήθεια, στην ακαδημαϊκή ελευθερία, στη ζωή, στη φύση και στο περιβάλλον, στη βιολογική και πνευματική ακεραιότητα του ανθρώπου, στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, στην πνευματική ιδιοκτησία και στα προσωπικά δεδομένα. Κατά τη διάρκεια υλοποίησης της έρευνας πρέπει να αποφεύγεται κάθε δυσμενής διάκριση των ανθρώπων ως προς την εθνότητα, τη φυλή, την εθνική καταγωγή, τη γλώσσα, το φύλο, τη θρησκεία, την ιδιωτική ζωή, τη σωματική ικανότητα, το γενετήσιο προσανατολισμό ή την κοινωνικοοικονομική κατάσταση.

2. Οι ερευνητές απολαμβάνουν τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία της έρευνας, την οποία οφείλουν να προασπίζουν από πολιτικές, ιδεολογικές ή άλλες πιέσεις ή παρεμβάσεις τρίτων.

3. Οι ερευνητές δεσμεύονται για την τήρηση των γενικών αρχών που αφορούν στην προστασία της αξίας και των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων του ανθρώπου, της προσωπικότητας, της ισότητας, της προστασίας της ιδιωτικής και δημόσιας υγείας, της προστασίας του παιδιού και των ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων, καθώς και την προστασία της βιοποικιλότητας. Επίσης δεσμεύονται για την προστασία των προσωπικών δεδομένων των

συμμετεχόντων στην έρευνα, συμμορφούμενοι απόλυτα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων της ΕΕ, τη συναφή ελληνική νομοθεσία και τις αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

4. Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας οι ερευνητές οφείλουν να είναι ενήμεροι και να τηρούν τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας, τις αρχές ηθικής και δεοντολογίας που διέπουν το συγκεκριμένο ερευνητικό έργο, καθώς και τις αρχές δεοντολογίας του επαγγελματικού κλάδου στον οποίο ανήκουν.

5. Οι ερευνητές θα πρέπει να διασφαλίσουν τη συνειδητή συγκατάθεση των συμμετεχόντων στην έρευνα αφού προηγηθεί ενημέρωσή τους για τους στόχους της έρευνας, τη διάρκεια της συμμετοχής τους, τις πιθανές δυσμενείς επιπτώσεις ή τα πιθανά οφέλη της έρευνας και τη δυνατότητα ανάκλησης της συγκατάθεσής τους ανά πάσα στιγμή.

6. Κατά την ανάληψη, τη διεξαγωγή και τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων της έρευνας, οι ερευνητές οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι: α) έχουν ληφθεί οι απαραίτητες και απαιτούμενες άδειες για την υλοποίηση της συγκεκριμένης έρευνας από τους αρμόδιους φορείς, β) δεν υφίσταται ή δεν πρόκειται να προκύψει κατά τη διεξαγωγή της έρευνας οποιαδήποτε σύγκρουση συμφερόντων η οποία θα απαγόρευε ή θα δυσχέραινε τη διεξαγωγή της έρευνας κατά τρόπο αντικειμενικό και επιστημονικά αδιάβλητο και γ) δεν παραβιάζεται σε καμία περίπτωση η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και η προστασία των προσωπικών δεδομένων τρίτων.

7. Οι ερευνητές δεν πρέπει να επαναλαμβάνουν προηγούμενες έρευνες άλλων, παρά μόνο αν δικαιολογείται επιστημονικά η επανάληψη. Η λογοκλοπή, η ιδιοποίηση ή η παραποίηση ξένων επιτευγμάτων απαγορεύονται ρητά και επισύρουν ποινικές και πειθαρχικές κυρώσεις.

8. Ο σχεδιασμός και η διεξαγωγή ενός ερευνητικού προγράμματος οφείλει να ακολουθεί τους κανόνες της επιστημονικής τεκμηρίωσης. Οι ερευνητές οφείλουν να καταθέτουν στην Επιτροπή Ερευνών τα πλήρη αποτελέσματα που προέκυψαν από το συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα και να επιτρέπουν την ελεύθερη πρόσβαση σ' αυτά. Η επιλεκτική δημοσίευση μόνον των αποτελεσμάτων που φαίνεται να επιβεβαιώνουν την αρχική υπόθεση εργασίας οδηγεί σε παραπλανητικά αποτελέσματα με δυσμενείς συνέπειες για την επιστήμη και το κοινωνικό σύνολο. Η κατασκευή ή η παραποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων απαγορεύεται ρητά και επισύρει πειθαρχικές και ποινικές κυρώσεις.

9. Οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν πλήρες αρχείο για την εξέλιξη και τα αποτελέσματα ενός ερευνητικού προγράμματος, ώστε να καθίσταται δυνατός ο έλεγχος, διασφαλιζομένων σε κάθε περίπτωση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί του αντικειμένου της έρευνας, τα οποία αποκτούν οι ερευνητές, ανάλογα με το βαθμό συμβολής τους.

10. Οι ερευνητές υποχρεούνται να δημοσιοποιούν την πηγή ή τις πηγές χρηματοδότησης της έρευνάς τους. Δεν επιτρέπεται στη σύναψη συμφωνίας για τη χρηματοδότηση ενός ερευνητικού έργου να συμπεριλαμβάνονται όροι οι οποίοι θέτουν σαφώς σε κίνδυνο την ελευθερία τους κατά το σχεδιασμό, τη διεξαγωγή ή τη δημοσίευση της έρευνάς τους. Επίκληση τίτλου διοικητικής θέσης που κατέχει μέλος Δ.Ε.Π σε συλλογικό όργανο, για την επιδίωξη εξωτερικής χρηματοδότησης επιτρέπεται μόνον με τη συγκατάθεση του οικείου συλλογικού οργάνου.

11.Οι ερευνητές θα πρέπει να κοινοποιούν στην Επιτροπή Ερευνών και Διαχείρισης του ΠΑ.Δ.Α τις προτάσεις τους για νόμιμη συμμετοχή σε ερευνητικά έργα, τα οποία διεξάγονται εκτός αυτού.

12.Από το ΠΑ,Δ,Α δεν υλοποιούνται ερευνητικά προγράμματα για ξένους Στρατιωτικούς Οργανισμούς, εκτός από προγράμματα των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων που εξυπηρετούν την Εθνική Ασφάλεια.

13.Η διεξαγωγή των ερευνών στους χώρους του ΠΑ.Δ.Α δεν πρέπει να παρακωλύει τις υπόλοιπες εκπαιδευτικές διαδικασίες και λειτουργίες.

Άρθρο 4

Τήρηση κανόνων ασφαλείας

1. Κατά την υλοποίηση των ερευνητικών δραστηριοτήτων οι ερευνητές οφείλουν να μεριμνούν για τη λήψη μέτρων και γενικώς την τήρηση των κανόνων ασφαλείας που προβλέπονται από τις γενικές και ειδικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας. Σε περίπτωση που η τήρηση των κανονισμών ασφαλείας εξαρτάται από την ύπαρξη συγκεκριμένων υποδομών και εξοπλισμού, οφείλουν να απευθύνονται στα αρμόδια όργανα του ΠΑ.Δ.Α για τη λήψη των απαραίτητων μέτρων.

2.Οι ερευνητές οφείλουν να ενημερώνουν τους συμμετέχοντες στην έρευνα με πληρότητα και ειλικρίνεια για το αντικείμενο της έρευνας και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία της υγείας των εργαζόμενων στα ερευνητικά προγράμματα από ατυχήματα και τυχόν παρενέργειες της έρευνας.

Άρθρο 5

Σχέσεις μεταξύ ερευνητών

1.Οι ερευνητές έχουν υποχρέωση αμοιβαίου σεβασμού, εχεμύθειας και δικαίωμα ίσης μεταχείρισης. Οι έμπειροι ερευνητές οφείλουν να μυούν τους νεότερους στη μεθοδολογία και τη δεοντολογία της έρευνας με σκοπό την πρόοδο της ερευνητικής δραστηριότητας. Στους νεότερους ερευνητές οφείλεται σεβασμός της προσωπικότητας και δίκαιη αξιολόγηση των ικανοτήτων τους. Αντίστοιχα οι νεότεροι ερευνητές έχουν υποχρέωση σεβασμού και αναγνώρισης της εμπειρίας των παλαιότερων.

2. Η ατομική συμβολή κάθε ερευνητή σε συλλογικές ερευνητικές δραστηριότητες πρέπει να αναγνωρίζεται. Η αποτύπωση αυτής της συμβολής με ακρίβεια, είτε σε οποιαδήποτε δημόσια παρουσίαση του ερευνητικού προγράμματος, είτε σε επιστημονικές δημοσιεύσεις, αποτελεί δικαίωμα του ερευνητή. Η σχετική ευθύνη βαρύνει όλα τα μέλη της επιστημονικής ομάδας και ιδίως τους επιστημονικά υπεύθυνους του προγράμματος.

Άρθρο 6

Προβολή ερευνητικών προγραμμάτων

1.Η προβολή των ερευνητικών προγραμμάτων πρέπει να γίνεται με σκοπό και τρόπο που να εξυπηρετεί την ενημέρωση της επιστημονικής κοινότητας και του ευρύτερου κοινού και όχι την ατομική ή επαγγελματική προβολή κατά αθέμιτο τρόπο. Οποσδήποτε πρέπει να γίνεται αναφορά όλων των επιστημόνων που έλαβαν μέρος στην έρευνα.

2. Σε περίπτωση έντυπης ή ηλεκτρονικής έκδοσης μέρους ή και του συνόλου των αποτελεσμάτων του ερευνητικού έργου, πρέπει να αναγράφεται η επωνυμία

του Ιδρύματος εντός των εγκαταστάσεων του οποίου υλοποιήθηκε το συγκεκριμένο ερευνητικό έργο.

3. Η αναφορά πιθανών χορηγών πρέπει να γίνεται έτσι ώστε να μη δημιουργείται σύγχυση ως προς τον φορέα της έρευνας, να μη δημιουργείται εντύπωση διαφήμισης συγκεκριμένου προϊόντος και να μη δίδεται η εντύπωση μόνιμης σύνδεσης του χορηγού με το ΠΑ.Δ.Α.

Άρθρο 7 **Υποβολή έγγραφης δήλωσης**

Κατά την υποβολή προτάσεων, αιτήσεων ή συμβάσεων για την εκπόνηση έρευνας, οι ερευνητές υποχρεούνται να δηλώσουν εγγράφως ότι έλαβαν γνώση του παρόντος κώδικα, και αναλαμβάνουν την υποχρέωση τήρησης των όρων και των διατάξεών του, καθώς και ότι δεν υφίσταται στην προκειμένη περίπτωση σύγκρουση συμφερόντων (conflict of interest), όπου αυτό απαιτείται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β **ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ - ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ**

Άρθρο 8 **Πρόσληψη συνεργατών**

1. Σε χρηματοδοτούμενα έργα, όταν ο Επιστημονικώς Υπεύθυνος ορίζεται από συλλογικό όργανο του ΠΑ.Δ.Α, οφείλει να προσλαμβάνει τους συνεργάτες του, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει ο Φορέας Χρηματοδότησης, όταν βεβαίως υπάρχει γι' αυτό σχετική πρόβλεψη.

2. Στην περίπτωση που δεν υπάρχει σχετική πρόβλεψη η πρόσληψη συνεργατών γίνεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Οδηγό Διαχείρισης Προγραμμάτων του Ε.Λ.Κ.Ε.

3. Υποψήφιος που θεωρεί ότι δεν τηρήθηκαν οι κανόνες διαφάνειας και αξιοκρατίας δικαιούται να προσφύγει, εντός 5 ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής απόφασης στην Επιτροπή Ερευνών και Διαχείρισης του Πανεπιστημίου

Άρθρο 9 **Υποχρεώσεις επιστημονικώς υπευθύνων**

1. Οι επιστημονικώς υπεύθυνοι κατά τη διεξαγωγή της έρευνας οφείλουν να τηρούν οι ίδιοι, αλλά και να ελέγχουν αν και οι συνεργάτες τους τηρούν τις γενικές και ειδικές σχετικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, τις θεμελιώδεις ηθικές και δεοντολογικές αρχές και τις διατάξεις του παρόντος κώδικα.

2. Οι επιστημονικώς υπεύθυνοι των ερευνητικών προγραμμάτων πρέπει να ενημερώνουν συνοπτικά, αλλά με ειλικρίνεια και επάρκεια τους πολίτες, που πρόκειται να λάβουν μέρος σε αυτά, για τους στόχους του προγράμματος. Όταν για τη διεξαγωγή της έρευνας απαιτείται συναίνεση του πολίτη που συμμετέχει, η ενημέρωση πρέπει να είναι πλήρης. Πρέπει επίσης να ενημερώνουν τους πολίτες που δεν μετέχουν στην έρευνα, επηρεάζονται όμως άμεσα από τη διεξαγωγή της.

3.Οι επιστημονικώς υπεύθυνοι συλλογικής έρευνας δεν πρέπει να οικειοποιούνται

ερευνητικά προγράμματα για δική τους ατομική προβολή ή να εμφανίζουν πορίσματα της έρευνας ως ατομική τους εργασία. Ο σεβασμός της ατομικής συμβολής του κάθε ερευνητή και η τήρηση της διαφάνειας και της αμοιβαίας ενημέρωσης αποτελούν υποχρέωση όλων των συμμετεχόντων στην έρευνα.

4. Η τυχόν ανάθεση σε τρίτα πρόσωπα μέρους των ερευνητικών ή υποβοηθητικών της έρευνας εργασιών τελεί υπό την ευθύνη και την επίβλεψη του επιστημονικώς υπευθύνου.

5. Σε περίπτωση περισσότερων του ενός επιστημονικώς υπευθύνων, ο καθένας από αυτούς οφείλει επίσης να τηρεί όλες τις υποχρεώσεις του παρόντος κώδικα.

6.Η σοβαρή παράβαση των διατάξεων του παρόντος άρθρου από τους επιστημονικώς υπεύθυνους της έρευνας, μπορεί να αποτελέσει λόγο για τη διακοπή του ερευνητικού έργου. Η διακοπή αποφασίζεται από την Επιτροπή Ερευνών και Διαχείρισης, ύστερα από εισήγηση της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας, η οποία εκδίδεται ύστερα από σχετική έγγραφη επώνυμη καταγγελία. Πριν από οποιαδήποτε εισήγηση της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας καλούνται ενώπιόν της τόσο ο καταγγέλλων, όσο και ο επιστημονικώς υπεύθυνος της έρευνας, για να αναπτύξουν προφορικώς ή και εγγράφως τις απόψεις τους σχετικά με την καταγγελία. Αν κληθούν δύο (2) τουλάχιστον ημέρες πριν τη συνεδρίαση και δεν προσέλθουν, η Επιτροπή προχωρεί στη συζήτηση της υπόθεσης,

Άρθρο 10

Υποχρεώσεις συνεργατών

1.Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας οι συνεργάτες απολαμβάνουν ελευθερία σκέψης και έκφρασης γνώμης, οφείλουν όμως να σέβονται τους περιορισμούς στην ελευθερία αυτή που επιβάλλονται για την οργάνωση και καθοδήγηση της ερευνητικής δραστηριότητας από τον Επιστημονικώς Υπεύθυνο της έρευνας.

2.Οι συνεργάτες στην έρευνα οφείλουν: α) να ασκούν την ερευνητική τους δραστηριότητα με κύριο σκοπό την επέκταση της επιστημονικής γνώσης και το καλό του κοινωνικού συνόλου, και, β) να τηρούν τις διατάξεις της νομοθεσίας τις σχετικές με τα αντικείμενα της έρευνας, τους κανόνες δεοντολογίας του επαγγέλματός τους και τις διατάξεις του παρόντος κώδικα.

3.Η σοβαρή παραβίαση των διατάξεων του παρόντος από τους συνεργάτες στην έρευνα ή η μη συμμόρφωσή τους προς τις σχετικές με την παράβαση των κανόνων δεοντολογίας υποδείξεις των επιστημονικώς υπευθύνων, μπορεί να συνεπάγεται την αντικατάστασή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

Άρθρο 11

Έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες

1.Η έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες διεξάγεται τηρουμένων των βασικών κανόνων περί εχεμύθειας, ανωνυμίας των ατόμων-αντικειμένων της έρευνας και εν γένει προστασίας των προσωπικών δεδομένων τους, όπου δε απαιτείται πρέπει να ζητείται η άδεια της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. Στις

κοινωνικές έρευνες οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν απαρέγκλιτα τις διατάξεις της νομοθεσίας για την προστασία των ατομικών και συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των συμμετεχόντων στην έρευνα. Επίσης οφείλουν σέβονται τις κοινωνικές, πολιτιστικές και ατομικές διαφορές των ρόλων τους, συμπεριλαμβανομένων αυτών που οφείλονται στο φύλο, την ηλικία, τη θρησκεία, τη μειονότητα, την εθνική προέλευση, την αναπηρία, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο και τις σεξουαλικές προτιμήσεις (άρθρο 14 ΕΣΔΑ) και να τηρούν απαρέγκλιτα σε κάθε περίπτωση τις διατάξεις της διεθνούς και ελληνικής νομοθεσίας για την ίση μεταχείριση, το ρατσισμό, τους μετανάστες, τους πρόσφυγες, τους αλλοδαπούς. Ουδεμία έρευνα μπορεί να διεξαχθεί χωρίς τη συναίνεση του συμμετέχοντος σε αυτήν, η οποία δίνεται ύστερα από ενημέρωσή του για το σκοπό της έρευνας.

2. Οι ερευνητές που διεξάγουν έρευνα σε κρατούμενους οφείλουν να τηρούν τις διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα, όπως εκάστοτε ισχύει. Δεν επιτρέπεται η χρησιμοποίηση πειραματικών ανακριτικών μεθόδων που μπορεί να προκαλέσουν κινδύνους στη σωματική ή ψυχική υγεία των συμμετεχόντων ή προσβάλουν την προσωπικότητα και την αξιοπρέπειά τους.

3. Η έρευνα στον αθλητισμό θα πρέπει να διέπεται από τα Ολυμπιακά Ιδεώδη. Δεν επιτρέπεται χρήση μεθόδων που αντιβαίνουν στους ισχύοντες κανονισμούς για την αύξηση της αθλητικής απόδοσης.

4. Οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν με ιδιαίτερη προσοχή τις βασικές αρχές, καθώς και τις διεθνείς και ελληνικές νομοθετικές διατάξεις για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών και των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων. Σε περίπτωση δικαιοπρακτικά ανικάνων η απαιτούμενη έγγραφη συναίνεση παρέχεται από το νόμιμο εκπρόσωπο αυτού ενώ παράλληλα απαιτείται και προφορική συγκατάθεση από τον συμμετέχοντα. Οι ανωτέρω συνααινέσεις είναι ελεύθερα ανακλητές.

Άρθρο 12

Έρευνα στις βιοϊατρικές επιστήμες

1. Η έρευνα στις βιοϊατρικές επιστήμες πρέπει να στοχεύει στην πρόληψη ασθενειών και στη βελτίωση της υγείας του ανθρώπου επί του οποίου η έρευνα, καθώς και του κοινωνικού συνόλου, πρέπει δε να διεξάγεται με απόλυτο σεβασμό στις διεθνώς ηθικά αποδεκτές αρχές της αυτονομίας, της ωφέλειας ή μη βλάβης και της κατανομητικής δικαιοσύνης

2. Καμία έρευνα βιολογική, ιατρική, βιοτεχνολογική ή ψυχολογική με αντικείμενο τον άνθρωπο δεν μπορεί να διεξαχθεί χωρίς την προηγούμενη έγγραφη συναίνεσή του, η οποία παρέχεται ύστερα από διεξοδική ενημέρωσή του για τη φύση, το σκοπό, την έκταση, την μεθοδολογία της έρευνας και τους παρόντες ή μέλλοντες κινδύνους, που ενδεχομένως αυτή συνεπάγεται. Σε περιπτώσεις συμμετοχής προσώπων μη ικανών για δικαιοπραξία απαιτείται η έγγραφη συναίνεση των νομίμων αντιπροσώπων τους, η οποία είναι οποτεδήποτε ελεύθερα ανακλητή.

3. Οι ερευνητές οφείλουν κατά την έναρξη, τη διεξαγωγή και μετά την έρευνα να τηρούν τις διατάξεις της ισχύουσας ευρωπαϊκής και ελληνικής νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και όπου αυτό απαιτείται να ζητούν την έγκριση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. Στο σχετικό δε πρωτόκολλο του Προγράμματος οφείλουν να δηλώνουν μεταξύ

άλλων το χρόνο αποθήκευσης και καταστροφής δειγμάτων γενετικού υλικού ή άλλων βιολογικών δειγμάτων και δεδομένων.

4. Σε καμία περίπτωση η έρευνα δεν δικαιολογεί την τέλεση αξιόποινης πράξης όπως π.χ. τραυματισμούς, πρόκληση νόσου ή επιδείνωση της κατάστασης των συμμετεχόντων σε αυτήν.

5. Δεν επιτρέπεται κατά την έρευνα ή με πρόσχημα την έρευνα η οικονομική εκμετάλλευση του ανθρώπινου σώματος, των οργάνων του, των κυττάρων του, του γονιδιώματός του, καθώς επίσης και η οικονομική εκμετάλλευση και η προσβολή της προσωπικότητας των προσώπων που συμμετέχουν σε αυτήν.

6. Οι ερευνητές οι οποίοι διεξάγουν στα εργαστήρια έρευνα σε μικροοργανισμούς μεταξύ των οποίων και σε γενετικά τροποποιημένους που είναι δυνατό να προκαλέσουν οποιαδήποτε μόλυνση, αλλεργία, τοξικότητα οφείλουν να τηρούν τις σχετικές διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας.

7. Για τη χρηματοδότηση της έρευνας από φαρμακευτική εταιρεία ή επιχείρηση παραγωγής ή εμπορίας μηχανολογικού ή βιοτεχνολογικού εξοπλισμού απαιτείται έγγραφη δήλωση της εταιρείας ότι αποδέχεται την υποχρέωση τήρησης του παρόντος κώδικα.

8. Η έρευνα σε παιδιά, ανηλίκους και άλλες ευάλωτες κοινωνικά ομάδες πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένη, τα αποτελέσματά της να μη μπορούν να παραχθούν με άλλο τρόπο και απαιτεί ιδιαίτερη μέριμνα για την προστασία των δικαιωμάτων των συμμετεχόντων. Ειδικά όσον αφορά έρευνες σε παιδιά πρέπει να διεξάγονται σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες του Κώδικα Δεοντολογίας στην Έρευνα με παιδιά που εξέδωσε η Εταιρεία για την Έρευνα στην Ανάπτυξη του Παιδιού και την κείμενη ευρωπαϊκή και ελληνική νομοθεσία.

9. Η έρευνα σε ανθρώπινα έμβρυα διενεργείται υπό τους όρους και προϋποθέσεις που προβλέπουν οι διατάξεις της ειδικής νομοθεσίας για την ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή. Η έρευνα διεξάγεται σε πλεονάζοντες ανθρώπινους γαμέτες, ζυγώτες και γονιμοποιημένα ωάρια, εφόσον υπάρχει έγγραφη συναίνεση των δοτών τους για το σκοπό αυτό, καθώς επίσης και άδεια της Εθνικής Αρχής της Ιατρικά Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής (ΙΥΑ). Οι ερευνητές στην προκειμένη περίπτωση, οφείλουν να τηρούν τις διατάξεις της σχετικής ευρωπαϊκής και ελληνικής νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων που συλλέγουν και επεξεργάζονται.

10. Κλινικές δοκιμές φαρμάκων που προορίζονται για τον άνθρωπο μπορούν να διεξαχθούν εφόσον υπάρχει έγκριση του Επιστημονικού Συμβουλίου του Νοσοκομείου στο οποίο θα πραγματοποιηθούν, τηρουμένων των διατάξεων της σχετικής ισχύουσας νομοθεσίας (Κανονισμός 536/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου). Η σχετική έγκριση υποβάλλεται στην Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας, η οποία και γνωμοδοτεί περαιτέρω με βάση τις διατάξεις του παρόντος για την πραγματοποίηση της έρευνας.

11. Στις βιοϊατρικές έρευνες οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν τον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας όπως εκάστοτε ισχύει καθώς επίσης και τις εκάστοτε ισχύουσες γενικές αλλά και ειδικές διατάξεις ανάλογα με το αντικείμενο της ερευνητικής δραστηριότητας (μεταμοσχεύσεις ανθρώπινων οργάνων, ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, κλινικές δοκιμές φαρμάκων κλπ).

12. Η Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας του Π.Α.Δ.Α αξιολογεί ερευνητικές προτάσεις που περιλαμβάνουν κλινικές μελέτες ή δοκιμές σε άνθρωπο, χωρίς να υποκαθιστά το αρμόδιο Επιστημονικό Συμβούλιο του Νοσοκομείου που διενεργείται η μελέτη ή άλλες αρμόδιες από το νόμο επιτροπές, λαμβάνοντας

όμως υποχρεωτικά υπόψη προηγούμενες τεκμηριωμένες αξιολογήσεις τους για τη συγκεκριμένη μελέτη.

13. Έρευνα σε πτώμα μπορεί να πραγματοποιείται μόνον ύστερα από έγγραφη συγκατάθεση των οικείων του. Εάν πρόκειται για αζήτητο πτώμα η έρευνα δεν μπορεί να ξεκινήσει πριν περάσουν δέκα (10) ημέρες από την επέλευση του θανάτου.

Άρθρο 13 **Έρευνα σε ζώα**

1. Η έρευνα με αντικείμενο τα ζώα πρέπει να αποβλέπει στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής ανθρώπων και ζώων και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος προς όφελος της υγείας ή της ευζωίας ανθρώπων και ζώων. Ειδικότερα, οι σχετικοί πειραματισμοί στα ζώα πρέπει να έχουν ως βασικό αντικείμενο τον έλεγχο της ποιότητας, δραστηριότητας και γενικώς την ασφάλεια φαρμάκων, τροφίμων και άλλων ουσιών ή προϊόντων με στόχους: (ι) Την αποφυγή, την πρόληψη, τη διάγνωση ή τη θεραπεία ασθενειών, διαταραχών της υγείας ή άλλων ανωμαλιών ή των συνεπειών τους σε ανθρώπους, ζώα ή φυτά. (ιι) Την αξιολόγηση, τη διερεύνηση, τη ρύθμιση ή την αλλαγή φυσιολογικών χαρακτηριστικών σε ανθρώπους, ζώα ή φυτά.

2. Η έρευνα σε ζώα πρέπει να διενεργείται μόνον εφόσον δεν υπάρχει εναλλακτικός τρόπος έρευνας και στον απολύτως αναγκαίο αριθμό ζώων. Οι ερευνητές πρέπει να λαμβάνουν μέριμνα για την αποφυγή άσκοπης ταλαιπωρίας και πόνου των ζώων και προσαρμογής των συνθηκών διαμονής τους στα εργαστήρια με το φυσικό περιβάλλον διαβίωσής τους.

3. Σύμφωνα με τις αρχές προστασίας ζώων, η έρευνα θα πρέπει να έχει ως γνώμονα την ηθική μεταχείριση των ζώων, το σεβασμό της γενετικής τους ταυτότητας, την επιλογή του κατάλληλου για πειραματικούς σκοπούς είδους ζώου.

4. Εκτέλεση πειραμάτων σε ζώα επιτρέπεται από κατάλληλα εκπαιδευμένα προς τούτο άτομα (π.χ πτυχιούχους Κτηνιατρικής, Ιατρικής, Βιολογίας). Απαραίτητη προϋπόθεση για τη σωστή χρησιμοποίηση των ζώων για πειραματικούς σκοπούς είναι η γνώση των μορφολογικών και φυσιολογικών χαρακτηριστικών, καθώς και των «ζωοτεχνικών» απαιτήσεών τους. Έτσι η στέγαση, η διατροφή και η περιποίηση πρέπει να είναι ανάλογες με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των ζώων.

5. Η χρήση των ζώων για πειραματικούς σκοπούς διέπεται από τη βασική αρχή των «3 R» (replacement, reduction, refinement). Σύμφωνα με την αρχή της Αντικατάστασης (replacement), πρέπει να γίνει προσπάθεια αντικατάστασης ζώων, με άλλους κατώτερους οργανισμούς, που έχουν λιγότερο ανεπτυγμένο νευρικό σύστημα και βιώνουν λιγότερο τον πόνο, όπως φυτά, μικροοργανισμοί και μετάρζωα. Όταν τα ζώα δεν είναι δυνατόν να αντικατασταθούν, θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για τη μείωση του αριθμού τους (reduction). Ο σχεδιασμός του πειράματος θα πρέπει να είναι τέτοιος, ώστε να δώσει αξιόπιστα αποτελέσματα με την χρήση του μικρότερου δυνατού αριθμού ζώων. Η τελειοποίηση των μεθόδων (refinement) θα συμβάλλει στην πρόκληση ελάχιστου πόνου και ταλαιπωρίας.

6.Απαγορεύονται πειραματισμοί στους οποίους χρησιμοποιούνται είδη ζώων της άγριας πανίδας που απειλούνται με εξαφάνιση, εκτός αν η έρευνα έχει ως αντικείμενο τη διατήρηση των ζώων αυτών. Τα αδέσποτα ζώα συντροφιάς σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται ως πειραματόζωα.

7.Οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν τους κανόνες της οικείας νομοθεσίας (π.δ. 56/30.4.2013 που προσαρμόζει την ελληνική νομοθεσία στην Οδηγία 2010/63/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά με την προστασία ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς καθώς και τις διατάξεις του ν. 4521/2018 (άρθρο 23 παρ. 2)), όπως συμπληρώνονται με τις συστάσεις της Κτηνιατρικής Υπηρεσίας περί χάραξης κατευθύνσεων για την παροχή στέγης και φροντίδας στα ζώα που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς.

8.Η Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας του ΠΑ.Δ.Α αξιολογεί ερευνητικές προτάσεις που περιλαμβάνουν έρευνα σε ζώα χωρίς να υποκαθιστά την αρμόδια Επιτροπή Αξιολόγησης Πειραματικών Πρωτοκόλλων (Ε.Α.Π), όπου αυτό απαιτείται, λαμβάνοντας υπόψη την προηγούμενη τεκμηριωμένη αξιολόγηση αυτής για συγκεκριμένη πρόταση και ελέγχοντας αν η υποβαλλόμενη ερευνητική πρόταση καλύπτεται από την έγκριση της αρμόδιας Ε.Α.Π. Η απόφαση της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας του ΠΑ.Δ.Α δεν υποκαθιστά την αδειοδότηση που προβλέπει το Π.Δ. 56/2013 ή άλλη σχετική διάταξη.

Άρθρο 14

Έρευνα σχετικά με τη βιοποικιλότητα και το πολιτιστικό περιβάλλον

1.Οι ερευνητές κατά τη διεξαγωγή έρευνας που μπορεί να επηρεάσει τη βιοποικιλότητα οφείλουν να τηρούν αυστηρά τις σχετικές διατάξεις της ελληνικής, ευρωπαϊκής και διεθνούς νομοθεσίας για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, αφού εξασφαλιστούν οι τυχόν απαιτούμενες άδειες από τις αρμόδιες αρχές, ειδικότερα δε τις σχετικές διατάξεις της Σύμβασης του ΟΗΕ για τη βιοποικιλότητα (Σύμβαση Rio de Janeiro) και το συνοδευτικό πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη βιοασφάλεια, καθώς επίσης και τον Κανονισμό ΕΕ 1143/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 22 Οκτωβρίου 2014 για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών (Invasive Alien Species).

2.Οι ερευνητές κατά τη διεξαγωγή έρευνας σε γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (ΓΤΟ) οφείλουν να τηρούν αυστηρά τις διατάξεις της ελληνικής και ευρωπαϊκής σχετικής νομοθεσίας, ειδικότερα δε τις διατάξεις της Κοινοτικής Οδηγίας 2001/18, όπως ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με την Υ.Α 38639/2017, καθώς και τις διατάξεις της Κοινοτικής Οδηγίας 1998/81, όπως ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με την Υ.Α ΗΠ/11648/1943/2002, όπως έχουν τροποποιηθεί με την Οδηγία 2015.412, με την οποία εναρμονίστηκε η ελληνική νομοθεσία με την ΚΥΑ 2775/128098/8.12.2017 για την περιορισμένη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών.

3.Για τη χρήση ή μετακίνηση ραδιενεργών ουσιών απαιτείται ειδική άδεια της Ελληνικής Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας (ΕΕΑΕ) σύμφωνα με τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας.

4.Οι ερευνητές οφείλουν να λαμβάνουν ειδικά μέτρα για την προστασία τους, όσο και για την προστασία του κοινωνικού συνόλου σε περίπτωση χρήσης κατά την έρευνα ιονιζουσών ή μη ιονιζουσών ακτινοβολιών, σύμφωνα με τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας.

5.Κατά τη διεξαγωγή ερευνών οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας ευρωπαϊκής και ελληνικής νομοθεσίας για τη διαχείριση των αποβλήτων και γενικώς την προστασία του περιβάλλοντος.

6.Οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν τις διατάξεις για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, σύμφωνα με τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας

7.Κατά την εκτέλεση τεχνικών έργων στο πλαίσιο της έρευνας πρέπει να τηρούνται οι κανόνες του Κώδικα Δεοντολογίας των ελλήνων Μηχανικών του Τ.Ε.Ε, όπως εκάστοτε ισχύουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΑ.Δ.Α

Άρθρο 15

Υποχρεώσεις του ΠΑ.Δ.Α ως ερευνητικού οργανισμού

1.Το ΠΑ.Δ.Α εγγυάται τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξαρτησία των ερευνητών, με την έννοια της ανεμπόδιστης εκτέλεσης των ερευνητικών τους πρωτοβουλιών, υπό την επιφύλαξη της τήρησης των διατάξεων της οικείας νομοθεσίας και του παρόντος. Είναι επίσης υπεύθυνο για τη διαφάνεια ως προς τους οικονομικούς του πόρους, ιδίως ως προς τους όρους αποδοχής δημόσιας ή ιδιωτικής χρηματοδότησης.

2.Το ΠΑ.Δ.Α εγγυάται την προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων των ερευνητών, όσον αφορά τις έρευνες που διεξάγονται στις εγκαταστάσεις του, λαμβάνοντας ιδιαίτερη μέριμνα για την τήρηση των κανόνων ασφαλείας προς προστασία της υγείας των ερευνητών, της δημόσιας υγείας και της προστασίας του περιβάλλοντος.

3.Το ΠΑ.Δ.Α οφείλει να υποστηρίζει τη συνεχή κατάρτιση των ερευνητών, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσής τους στις αρχές και κανόνες δεοντολογίας της έρευνας, καθώς και τη συνεχή ενημέρωσή τους στις επιστημονικές εξελίξεις.

4.Το ΠΑ.Δ.Α μεριμνά για τη συγκρότηση διεπιστημονικής Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας, αντίστοιχη των γνωστικών αντικειμένων των σχολών και τμημάτων του, σύμφωνα με τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας για τη συγκρότηση των Ε.Η.Δ.Ε και υποστηρίζει την απρόσκοπτη λειτουργία της.

5.Το ΠΑ.Δ.Α μεριμνά για τη διάχυση των αποτελεσμάτων των ερευνών που παράγονται στο πλαίσιο των ερευνητικών του δραστηριοτήτων στη διεθνή επιστημονική κοινότητα και στο κοινωνικό σύνολο κατά τρόπο υπεύθυνο και εύληπτο. Μεριμνά επίσης για την προστασία των πνευματικών του δικαιωμάτων, καθώς και των πνευματικών δικαιωμάτων των ερευνητών του.

